

Balans en onbalans in hedendaags Irak

Door Drs. G.J. Blankers

“Als we kijken naar de Irakese verkiezingen, dan kunnen er twee agenda’s worden onderscheiden. De agenda van die groepen die geloven in democratische principes (...) en de agenda van die groepen die geloven in de victorie van de Islam en het fundamentalisme, en die daarmee verzekeren dat democratische principes geen invloed zullen hebben op de Shia.” Met deze woorden omschreef de heer Mala Bakhtyar in een persoonlijk interview de tweedeling in de huidige politiek van Irak. De heer Mala Bakhtyar is een zeer bekende senior Iraaks-Koerdisch politicus en denker en prominent lid van de Patriottische Unie van Koerdistan (Yakîti Nîştimanî Kurdistan) en daarnaast schrijver van meerdere boeken over democratie, haar ontwikkeling en tegenstanders en de vrijheid van de ratio en de burgerlijke samenleving.

Drie wegen

In een heldere samenvatting legde de heer Mala Bakhtyar de dynamiek uit van de Iraaks politieke situatie, een dynamiek die tevens beïnvloed is door de opkomst van terroristische organisaties als Al-Qaida en ISIS.

In Irak, dat tot vandaag niet kan worden beschouwd als een seculiere staat, is sprake van drie politieke hoofdstromingen, drie wegen. De eerste en meest dominante weg is de Shia. In het verleden vestigden zij een systeem dat grote gelijkens toonde met het Iraanse regime en nog altijd representeren zij de Irakese constitutie en eenheid. Vanwege hun dominantie en omdat die invloed niet kan worden weerstaan door de andere facties, is de Irakese constitutie niet op zulk een wijze democratisch als te wensen zou zijn. De tweede weg is de Sunni. Zij vertegenwoordigen een serieuze component of de Iraakse samenleving maar hun invloed is niet te vergelijken met die van de Shia. Als derde zijn er de Koerden. Zij vormen maximaal 15 tot 17% van de Irakese bevolking. Zij staan voor de democratische rechten van de Koerden die veelvuldig in een bedreigde situatie verkeerden.

De heer Mala Bakhtyar dat in een ideale situatie deze drie dimensies elkaar in balans zouden moeten houden, maar jammer genoeg vernietigde de Shia het evenwicht en verzwakte en bedreigde de rivaliserende partijen.

Buitenlandse interventies

Vanwege het feit dat de interne politieke situatie van Irak niet losstaat van de context van de internationale regionale en wereldwijde geopolitieke situatie, vroeg ik de heer Mala Bakhtyar welke buitenlandse factoren een impact hebben op de interne politieke situatie van Irak. Hij legde uit dat vanaf het tijdperk van de grote wereldrijken in het bijzonder Iran en Turkije in het gehele Midden-Oosten hun interventies uitvoerden. Hoewel hun agenda’s van elkaar verschillen, is het een feit dat volgens hun eigen opvattingen zij het recht hebben te interveniëren in de aangelegenheden van andere landen. En omdat er tussen deze beide machten al ongeveer 15 tot 20 jaar een status quo is die te vergelijken is met een koude oorlog, hebben zij de gelegenheid om grote invloed op Irak te ontplooiën.

Turkije gebruikt haar economische en militaire hegemonie en heeft een geopolitieke agenda en handelt daarnaast onder het voorwendsel dat het is ten behoeve van de Turkmenen. Aan de andere kant plaatst Iran haar hegemonie over Irak door middel van de stroming van de Shia en door middel van de Islamitische doctrine. En omdat de grens tussen Irak en Iran zich over honderden kilometers uitstrekt, zijn er veel mogelijkheden in elk opzicht zwaar in te grijpen in Irak. Deze mogelijkheden omvatten ook het militair, economisch en geopolitiek ingrijpen.

Context van de interventies

De heer Mala Bakhtyar stelde: “Het is duidelijk dat Turkije NAVO is en het is duidelijk dat Turkije een niet politieke en militaire agenda uitvoert”. Om deze stelling te onderbouwen, verwees de heer Mala Bakhtyar naar de militaire interventies tegen Griekenland en Cyprus onder het voorwendsel van de nationale veiligheid en het feit dat ook al is Griekenland een lidstaat van de NAVO en Cyprus ten minste een van de staten van De Europese Unie nauw verbonden met de NAVO, noch de NAVO noch de USA zich bekommert over de huidige situatie. Ook de USA intervenueerde in Irak en viel het land binnen. Maar ook al is het duidelijk dat militaire interventies oorlogsmisdaden zijn, wanneer zij worden uitgevoerd door machtige staten zoals de USA en Turkije, is er een hoge mate van acceptatie. Deze acceptatie is het resultaat van een lange geschiedenis waarin de ene na de andere militaire interventie werd uitgevoerd door de USA, maar bijvoorbeeld ook door Groot-Brittannië en Frankrijk. In dit verband verwees de heer Mala Bakhtyar ook naar de militaire interventies in Oost-Europa. Zij werden uitgevoerd én geaccepteerd.

Fascisme

De heer Mala Bakhtyar stelde dat na de koude oorlog en de afbraak van het totalitaire regime, het fascisme van de nationale ideologie sterker werd. Bijvoorbeeld in Joegoslavië, Servië en ook Saddam Hoessein. “Het zou wel eens een wereldwijd issue kunnen zijn”, zo zei hij. De houding van fascisme is als volgt te typeren: men is het niet eens met de geopolitieke situatie en de geografie en om zijn macht te laten zien, overschrijdt men de door geopolitiek en geografie bepaalde grenzen. “Dat is de reden waarom de Ba’ath-regimes altijd de regio Koerdistan hebben aangevallen.” Saddam doodde een half miljoen Koerden en in de Anfal Campagne, een anti-oproeroperatie (1988), werden 68.000 mensen gedood. In het bloedbad van Halabja (maart 1988) dat onderdeel was van deze operatie, werden door een chemische aanval 5.000 burgers gedood. Daarnaast vonden anderhalf miljoen soldaten de dood.

“Jammer genoeg hebben in Europa de meeste landen de definitie van fascisme en nazisme vergeten”, zei de heer Mala Bakhtyar, want “waarom worden die misdaden bedreven door het regime van Saddam niet gezien als een genocide, als een oorlogsmisdad?” Hij zei dit tegen de achtergrond van de erkenning van genocide en oorlogsmisdaden door Duitsland en Italië in de Tweede Wereldoorlog. Maar ook is zou er formele erkenning zijn, dan zal dat de gedode mensen niet opnieuw tot leven wekken, zo voegde hij eraan toe.